

AZ ÉSZAKI FAL (VII.)

Regény

DRAGAN VELIKIĆ

21.

James Joyce, a Berlitz-iskola fiatal tanára, hátát a píneafa törzséhez támasztva álldogált a februári alkonyatban. A fák vetette árnyékok lassan tovakúsztak a Citadella meredélyein.

Háromszor hetente, órák után, felkaptatva a Szent István-feljárón jön ki ide, a Castello-hegyen épült erődítmény aljába. Azon az oldalon, amely az amfiteátrumra meg a Vale Lunge zöldellő bozótosára néz, némileg kimagasodva a környező növényzetből, egy magányos píneafa áll. Az ifjú dublini ez alatt a pínea alatt pöfékel, és – miközben körbejártatva tekintetét a kikötőn meg a hullámtörő gát mögött magasodó dombkaréjon – rövidlátó szemét pihenteti. James úgy érzi, a pínea jóságos lombkoronája, fűszeres, kesernyés illata valamiféle mesebeli csodaernyőként borul fölébe és nyújt védelmet ebben az unalmas városban, ahová a véletlen szeszélye sodorta kettejüket.

Itt, Dél-Isztriában, már néhány hete tart a téli tavaszidő, és Joyce tanár úr fegyelmezett őrszemként várja be a rövid téli alkonyulatot kijelölt posztján, a De Vill építette erőd lábánál. Esténként olaszórákat vesz lakásadójánál és barátjánál, Alexandar Francini Bruninál, éjszaka pedig az ágyán elnyújtózva ír.

Arról a helyről, ahol azon a februári napon, a píneafához támaszkodva áll, belátni azoknak a házaknak a belső udvaraiba, amelyek a Castropolis körkörös gyűrűjét alkotó utolsó házsorhoz tartoznak. A szerény villák homlokzata mögött osztrák katonatisztek és családjuk egyhangú élete

bújik meg. A vár felől nézve ezek a kincstári villák szűk kis udvarokkal, fáskamrákkal és veteményeskertekkel tárulkoznak fel.

Ezen a februári délutánon az ifjú dublini nyugtalan. A római színház hatalmas kőtömbjeihez támaszkodva három fiatal nő sütkérezik, mint a gyík a napon. Körülöttük egy csapat gyerek, a római színház föltárt sáncaiban futkároznak vagy lezúdulnak a várfal aljában kezdődő meredélyen. Onnan, ahol áll, az ifjú dublini, rövidlátó lévén, nem látja tisztán az arcokat, a kellemes délutánra felöltött könnyű ruhadarabok alatt azonban fiatalosan telt idomokat sejt.

Elindult a lejtős úton, majd – mivel egy frissen kivágott fa fehér tuskója megragadta figyelmét –, hirtelen megtorpant. Ujját a világos felülethez érintve számolta meg az évgyűrűket. Egy-két hónappal ezelőtt itt fa nőtt. S mit sem törődve a nők kíváncsi pillantásaival, letelepedett a tönkre. Innen nézve módosult a látókör. Most kedvezőbb szögben látta a várnegyed gyűrűsen sorakozó egyszerű villáinak belső udvarait. Sőt azokat a női arcokat is, melyeket lopva megfigyelt, most tisztábban látta. Egyikük, neki úgy tűnt, a legfiatalabbik, a többiektől egy kissé félrevonulva ült a kövön, úgy, mint aki nem vesz részt a másik két barátnő élénk társalgásában. Az általuk beszélt olaszból a dublini fiú alig-alig értett valamit is, noha az utóbbi hetekben igencsak törekedett, hogy iztriai nyelvjárásban beszélgesse Bruni úrral.

A hozzá legközelebb álló nő arcán zavartságot fedezett fel. Úgy tetszett, közömbösséget próbál színlelni. A teste többször egymás után elvált az átmelegedett kőtömbtől, majd odakiáltott valamit a meredélyen fölfelé szuszogó kisfiúnak. S mindannyiszor, amikor visszaereszkedett a kőre, pillantásával végigsuhintott a fiatalemberen, aki odafönt ücsörög egy tönkön, és cigarettázik.

Fenyőillat és tengerszag, az est közelsége, meg a Nap, amely perceken belül leáldozik majd a kikötőgát mögött – mindettől megittasult a dublini fiatalember. Honnan, honnan nem, egyszerre a felesége szuszogását is hallani vélte, akinek hasa, bizony, már úgy domborodik, akár a várhegy.

Szégyenlősen a hatalmas kőtömbök irányába pislantott. A fiatal nő tekintete most szárnyakat adott gondolatainak, amiképpen szárnyra kapnak Nóra kerekded idomaitól, teltségétől, melybe kezével beletúr. Érezte, a szeme megnedvesedett a vágtyól, hogy eggyé váljon a kövel, amelyen annak a nőnek a fehér tenyere végigsiklik. A másik két kismama addigra már eltávolodott, összeteretlék a hegyoldalban futkározó gye-

rekeiket, majd lassú léptekkel megindultak a régészeti múzeum felé vezető sétányon. Amikor aztán a legfiatalabbik is indulásra készült, tekintete megpihent az idegenen, aki a tuskón üldögélve pöfékel. Néhány pillanatig farkasszemet néztek egymással, a legvégén a nő elmosolyodott.

A fiatalember elnézett a feje fölött, a derült téli égen egy élesen kirajzolódó felhőrongy úszott a bórafiók szellőkéseitől sodortatva. Amikor pedig újra lebecsátotta tekintetét, a lány már sietve szedte lábait, hogy utolérje barátnőit meg a gyerekeket.

De hiszen ő sántít, rebegte fájdalmasan a fiú.

A lány nem nézett vissza többé, egy darabig csak a furán le-föl mozgó feje látszott a magas kőtömbök szegélye fölött, mielőtt – a távolság miatt most már jócskán megkisebbedve – tetőtől talpig egész mivoltában megmutatkozott volna.

A dublini fiatalember lesétált a várhegyről. A sánta lány látványától megindultan, betért a Korzón egy vendéglőbe, s lehajtott két pohár malváziát. Amikor hazaért, Nóra már készítette a vacsorát. Közölte vele, hogy Amalija Globočnik éppen hogy csak elment.

James legyintett.

Hol voltál? – kérdezte Nóra.

A várhegyen. Ott csend van, s zavartalanul nézhetek a közeledő napok elébe.

S mit látsz?

Hajóutakat látok, sóhajtott a James. – Mi kalózkodunk, s egy napon megleljük szigetünket.

Nóra szótlanul rámeredt.

Azt a sovány utast is látom a trieszti kikötőben, aki a móló túlsó felén állt a sorban, azt az embert, akit biztosan rég elfelejtettél. Ez az illető Argentínába utazott, merthogy az útbaigazító táblán az állt, hogy Buenos Aires. A hajó neve meg Gibraltár volt.

Gibraltárnak hívták? Nahát, akárcsak a galwayi halpiacot! – vetette közbe Nóra.

Megérezte, hogy James mikor fog kimenni a konyhába borért. Néhány pohár után gondolataiba mélyed, majd az ágyon elnyúlva késő éjszakáig ír.

Ezen az éjszakán pedig a fiatal dublini felvázolta a Castropolis csigamenetes körútja mentén sorakozó szerény villák lakóinak kontúrjait. Elaltatta a gyerekeket, a fiatal kismamákat pedig (vagy az apróságok

gouvernante-jai voltak ők?) átengedte a széles heverőkön kélő nyugtalanságoknak. A nyomába eredt annak a fellegnek, amely a jó időt hozó anticiklon gondos védőszárnyain repül városok és mezőségek fölött, a kis felhőnek, mely Közép-Európa terein, puszták és tanyák, lusta, alföldi folyók fölött bolyong.

Az aranylő kalász tengerként hullámzik. James az óceán neszeit füleli a Nóra hólyagjából érkező vékony vízsugárban, amely a porcelánedénybe csorog. Majd pedig amikor az asszony visszamászik az ágyba, egypár csók után mindketten a vágy tüzeiben égnek. Miközben Nóra testét karolja, ugyanazt a melegséget érzi, amely a verőfényes késő délutánon a hajdani római színház kövéből áradt ott, a Castello tövében. A tenyere felfedezőútra indult Nóra bőrén, s közben összeforr azzal a tenyérrel, amely a kötömb egyenetlen felületén siklik tova.

S nem gondolkozik többé, hanem átengedi magát a szerelmi aktusban megfeszülő test pihegésének, mely elsodorja, mint az óceán, s úgy susog, mint a Valcano-öböl vize.

Ez a test itt, alatta, az egyedül valóságos. Benne lüktet Írország minden öble, Írországé, amely azzal, hogy elutaztak a North Wall-i állomásról, végképp eltávolodott. Ebben a testben csírázik az általa elhintett mag, az a szál, melyet jómaga is fonogatott azoktól a hősi időktől fogva, amikor az ő Szigete ködbe-esőbe burkolódzott. Ultima Thule. Ebben a testben, mely hajóként ring, a várbeli fiatal nő bicegése is benne lüktetett azon az éjszakán, azok a fehérlőn kivillanó bokák, melyek rövidlátó szemét melengették a hűvösödő alkonyatban, anélkül, hogy az arc egyetlen hajlata, egyetlen rezdülése is elhomályosult volna emlékezetében.

A piactér felől részeg tengerészek ordibálása hallatszott, ámbár közönséges csavargók is lehettek, akiket valamerre a San Michele-hegy felé vitt el a bizonytalan lábuk.

22.

Amikor augusztus közepén Rita hazaérkezett a portugáliai nyaralásról, felhívta Olgát.

Tibor elfoglaltsága miatt nem maradhattunk tovább, magyarázta Rita.

Másnapra találkát beszéltek meg a Hummel kávézóban, mert Olgának éppen egy Josefstädter utcai sétára szottyant kedve.

Mint jelent németül a „hummel”? – kérdezte Olga mindjárt azután, hogy üdvözölte barátnőjét, aki az ablak melletti szeparében már várta.

Ez a családneve a café tulajdonosának, egyébként maga a szó, németül, dongót jelent.

Olga elnevelte magát. Majd Portugáliáról kezdte faggatni Ritát, oda ugyanis egyszer ő is el szeretne jutni.

Azt a helységet, ahol nyaraltunk – mondta Rita –, még alig-alig érintette meg a turizmus. Az Atlanti-óceán partvidéke itt szelíd, sok a halász, s nem olyan zajos, mint a spanyol strandok. A jövő nyáron is Portugáliába megyünk.

Portugália számomra Fernando Pessoaval, kedvenc költőmmel azonos. Nem olvastam, jegyezte meg Rita.

Pessoa – hát az valami csodálatos. Nem egy, hanem tíz költő szorult a bőrébe. Feltétlenül szerezd meg a könyveit.

Álnév alatt írt?

Igen, de ezzel még keveset mondtunk. Egyszerűen polifón alkat volt, egy személyben több életrajzot és költői sorsot élt meg.

Ebben a cafében, ki tudja, talán éppen ennél az asztalnál ült több mint harminc évvel ezelőtt az én Pavle bácsikám – folytatta Olga némi tűnődés után. – Itt lakott a közelben. Én meg éppen csak hogy világra jöttem. Azt az időt olyannak képzelem, mint amilyen *A harmadik ember* című film hangulata.

A film mindent vattázva ábrázol, vélekedett Rita. – Gyerek voltam, s csak a romokra, romokra emlékszem. Mintha egész Bécs fekete-fehér filmkockákká állt volna össze. Annyira kevés színfoltra emlékszem, pedig hát mi nem éltünk rosszul. Márta nagymama rengeteg művészi festményt örökölt a második férjétől, ebből a vagyonból csipegettünk éveken át.

Márta mama később magára maradt, folytatta Rita. – Ügyesen úgy rendszabályozta a családi látogatások és viselkedés rituáléit, ahogyan neki megfelelt. S már csak késő öregkorában igényelte újra, hogy ne legyen egyedül. Házat vett a Hitzingben, ahhoz a lakáshoz közel, ahol tíz-egynéhány évig lakott, így aztán újból egy fedél alá kerültünk. A nagyanyám sokat jelentett nekem a serdülés éveiben. Szerelmi nyavalygásaimban mindig azt mondogatta, hogy a hosszú és gazdag élethez

fiatal korban megélt viharok kellenek. Egyedül a vereségek hoznak megkönnyebbülést és adnak erőt a továbbéléshez. Mindig lenyűgöztek az olyan emberek, akik éveket töltöttek a haláltáborokban – márpedig jó néhányat ismertem közülük –, s mégsem tanultak meg gyűlölni, ellenkezőleg, csodálatos lelki békesség és az embertársaik iránti szeretet áradt belőlük. Csak a szembogaruk, a hamuszín szembogaruk árulkodott róluk.

Rita ezután azt ajánlotta, hogy ebédeljenek együtt. Bort rendeltek, és átengedték magukat a félig üres café csendjének.

Az az úr ott a sarokban – szólta Rita, s fejével arrafelé intett –, a mi ismert írónk, Milo Dor.

A tietek? – csodálkozott Olga. – De hiszen Belgrádban nőtt fel. Nemrégiben olvastam az emlékiratait.

De fordításban? – kérdezte Rita. – Na látod, tehát egy osztrák szerzőt olvastál.

A bortól felhevülve, a jó ebéd után, a két nő beszélgetése lassanként eltávolodott Marthe Koppeans és Pavle bácsi árnyalakjától, ehelyett a tulajdon férjeik valóságos alakjára összpontosult.

A kávéházi szegletben ülő úr, Milo Dor író, futó pillantást vetve rájuk, most lassú, kimért léptekkel elhaladt a két hölgy előtt, és távozott.

A beszélgetés során Rita többször is célzott arra, hogy Tibor, bizony, hajlamos a kisded flörtökre.

Köztünk hasonló korkülönbség van, mint tiközöttetek, csakhogy ez esetben az ő javára, mondta Rita. – Azt hiszem, mindig is csalt, anélkül, hogy kalandjai miatt a legkevésbé is zavartatta volna magát. Tibor egyszerűen szerelmes természetű lény, s bár felületes széltozó, de azért monogám férfi.

Rita cigarettára gyújtott, kifújta a füstöt, azután mélyen Olga szemébe nézve megkérdezte, nem untatja talán?

A legkevésbé sem, felelte Olga.

Egy gyermektelen házasság nem is lehet boldogabb. Hát ti?

Szeretnénk gyereket, egy nálam megállapított rendellenesség miatt azonban még mindig nem sikerült összehozni.

Tetszel Tibornak, nagyon, mondta Rita. – Többször is kijelentette, hogy szívesen kikezdené veled. Egyedül az tartja vissza, hogy Andrej felesége vagy.

Olga elnevette magát. Hogy Tibor vonzódik hozzá, azt sejtette már, most azonban Rita megjegyzése úgy szakadt rá, mint a pókháló. Mit akar Rita? Eleve meg akarja akadályozni a lehetséges flörtöt? S tényleg azt hiszi, hogy jóképű uracskája annyira ellenállhatatlan? Rita Tóth fölényes biztonsága egyszeriben megingott, s Olga szánakozást érzett. Megtörténhet, hogy egyszer majd az ő életét is hanyag könnyedséggel megszabott rituálék határolják be.

Ebéd után sétáltak egyet a Józsefvárosban. Rita taxit hívott, Olga pedig gyalogszerrel vágott neki a Mariahilfer utcának. Egész idő alatt Rita mondatának ragacos nyomaival küszködött. Tibor sohasem jelentett neki többet, mint akármelyik fogkrémreklám.

Amikor este hét után betoppant Andrej, Olga már az előszobában cuppanós csókkal fogadta.

Ki tudja, miért, vajon a kimerültség miatt, vagy azért, mert föl váltotta az ötödik x-et, Andrej úgy tekintett Olgára, mint egy erődítményre, amely lenyűgöz falainak vastagságával és bástyáinak szépségével. Ámbár szerelmi életük a rutin biztonságos mezsgyéi között zajlott, Andrej mégis megsejtette, hogy Olga változatosságra vágyik, hogy ezt a korridort nem tartja véglegesnek. Az utóbbi időben új meg új testhelyzeteket indítványozott, változtatni szeretett volna a kettejük rituáléin. S egyre pihentebben kelt fel az ágyból.

Andrej a tankönyvekben és egyetemi jegyzeteiben lelte meg biztonságos menedékét, annak az embernek a pihenőhelyét, aki elegendő erőt érzett ahhoz, hogy új életet kezdjen egy ismeretlen városban, viszont elegendőképpen gyanakvó is volt, s ezért felesége érett nőiességében megsejdtett egy olyan esetleges pályamódosulást, amelyet lehetetlen biztonsággal előrelátni.

BORBÉLY János fordítása

(Folytatjuk)